

ประชาธิปไตยในฮ่องกงแผ่นดินแม่ และข้อสังเกตการเมืองวัฒนธรรมของการเคลื่อนไหว

1 กรกฎาคมที่ฮ่องกง

การเมืองหลังคืนเกาะ

ภายหลังจากการกลับสู่แผ่นดินแม่ของอาณานิคมอังกฤษแห่งนี้เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 1997 ความวิตกกังวลของชาวฮ่องกงต่อสถานภาพและความมั่นคง ดังสะท้อนออกมาในภาพยนตร์ฮ่องกงอย่าง “เถียน มี มี 3650 วันรักเธอคนเดียว” (1996) ดูจะเบาบางลง เพราะจีนภายใต้การนำของเติ้งเสี่ยวผิงและเจียงเจ๋อหมิง ไม่เพียงแต่รักษาคำมั่นตามแถลงการณ์ร่วมบริเตน-จีน ปี 1984 ที่ถือ “หนึ่งประเทศ สองระบบ” ให้ฮ่องกงมีอำนาจในการปกครองตนเองและคงไว้ซึ่งระบบทุนนิยมและวิถีชีวิตแบบเดิมได้ต่อไปอีก 50 ปี แต่การปฏิรูปและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนยังทำให้ความมั่งคั่งของฮ่องกงยังคงดำเนินต่อไป แต่ความกระวนกระวายความเป็นไปของฮ่องกงภายใต้แผ่นดินแม่กลับเพิ่มมากขึ้นหลังวิกฤตเศรษฐกิจและวิกฤตโรคซาร์ (SARS) ในปี 2003 และการที่สภานิติบัญญัติเสนอร่างกฎหมายความมั่นคง ตามความในมาตรา 23 ของกฎหมายพื้นฐาน ซึ่งร่างกฎหมายดังกล่าวถูกมองว่าเป็นการริดรอนสิทธิเสรีภาพโดยเฉพาะการแสดงออกทางการเมืองที่อาจเป็นปฏิปักษ์รัฐบาลปักกิ่ง ในวันที่ 1 กรกฎาคม 2003 ซึ่งเป็นวันครบรอบการสถาปนาเขตปกครองพิเศษฮ่องกง จากตัวเลขของผู้จัดการชุมนุมระบุว่าประชาชนชาวฮ่องกงราว 500,000 คน (ซึ่งเป็นจำนวนมากที่สุดหลังการเคลื่อนไหวต่อต้านการปราบปรามนักศึกษาที่จัตุรัสเทียนอันเหมินในปี 1989) ได้พากันออกมาชุมนุมและเดินขบวนต่อต้านกฎหมายดังกล่าวจนรัฐบาลต้องล้มเลิกการเสนอร่างกฎหมายในที่สุด

การชุมนุมและเดินขบวนเพื่อคัดค้านร่างกฎหมายความมั่นคงทำให้ขบวนการประชาชนฮ่องกงได้ถือกำเนิดขึ้นและสร้างผลสะท้อนต่อความต้องการที่จะมีสิทธิมีเสียงทางการเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะสิทธิในการเลือกตั้งผู้บริหารสูงสุดโดยตรง ภายใต้คำขวัญ “สิทธิการออกเสียงเลือกตั้งทั่วไป” (universal suffrage) วันที่ 1 กรกฎาคมของทุกปี ซึ่งเป็นวันหยุดราชการด้วยนั้น จะมีการชุมนุมและเดินขบวนเพื่อเรียกร้องสิทธิดังกล่าว แต่ดูเหมือนว่ากระแสการเคลื่อนไหวประชาธิปไตยของฮ่องกงหลังจากนั้นจะอยู่ในกระแสต่ำ เมื่อพิจารณาจากจำนวนผู้เข้าร่วมเดินขบวนที่ตัวเลขของผู้จัดงานเองก็ยังไม่ถึงหนึ่งแสนคนระหว่างปี 2005-2010 ซึ่งตรงกับช่วงที่ จาง หย่ากุน (Donald Tsang) ขึ้นมาดำรงตำแหน่งหัวหน้าผู้บริหารฮ่องกง (2005-2012) ที่ผลสำรวจความนิยมของเขานั้นค่อนข้างอยู่ในระดับสูง

แต่สถานการณ์เปลี่ยนไปในช่วงปลายสมัยของ จาง หย่งกุน และจะมีการเลือกตั้งหัวหน้าคณะผู้บริหารคนใหม่ ซึ่งผลก็เป็นไปตามคาด เหล่งจิ้นยง (CY Leung) ก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่งในปี 2012 เขาเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์อย่างสูงตั้งแต่ก่อนรับตำแหน่งว่ามีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน การเลือกตั้งโดยคณะผู้เลือกตั้งที่มาจากตัวแทนสาขาอาชีพและภาคธุรกิจ (Functional constituency) กับสมาชิกสภานิติบัญญัติ สภาเขตและสมาชิกสภาที่ปรึกษาทางการเมือง ซึ่งถึงแม้ว่าคณะผู้เลือกตั้งดังกล่าวจะปฏิรูปแล้วเมื่อปี 2010 ก็ตาม แต่กรรมการจำนวนมากถูกมองว่าเป็นพวกนิยมปักกิ่งอยู่ดี คณะผู้เลือกตั้งลงคะแนนเสียงให้เหล่งจิ้นยง เป็นผู้บริหารฮ่องกงด้วยคะแนน 689 คะแนน จากสมาชิกทั้งหมด 1,200 คน ด้วยตัวเลขดังกล่าวนี้ความต้องการปฏิรูปการเลือกตั้งที่ใช้คณะเลือกตั้งมาเป็นการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแบบทั่วไปของพลเมืองทั้งหมดจึงกลายเป็นประเด็นสำคัญอีกครั้ง เพราะการเลือกผู้นำย่อมมีความสำคัญต่อกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตรวจสอบและการรับผิดชอบทางการเมือง ตลอดจนยอมเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการล่วงละเมิดของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลกลางที่พรรคคอมมิวนิสต์ผูกขาดอำนาจอยู่ที่ปักกิ่ง

ความนิยมในตัวผู้นำและความสัมพันธ์กับปักกิ่งหรือจีนแผ่นดินใหญ่กลายเป็นมีความสำคัญที่สร้างกระแสให้การเคลื่อนไหว 1 กรกฎาคม แม้ว่าในสภานิติบัญญัติที่มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด พรรคการเมืองฝ่ายนิยมปักกิ่งจะเป็นเสียงข้างมากก็ตาม ฝ่ายค้านและขบวนการประชาสังคมฮ่องกง ซึ่งก่อร่างขึ้นมาโดยชนชั้นกลางฮ่องกงและอิทธิพลอย่างสำคัญต่อสื่อมวลชน ทำให้ประเด็นความสัมพันธ์กับปักกิ่งกลายเป็นประเด็นร้อนในสังคม การตั้งข้อกล่าวหาของฝ่ายค้านและมวลชนที่ต่อต้านรัฐบาลว่าเหล่งจิ้นยงเคยเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์อย่างลับๆ ตั้งแต่ทศวรรษ 1980 ที่ทำให้เขาได้รับตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายพื้นฐานฮ่องกง¹ และเมื่อหนังสือพิมพ์ People Daily ที่ลงประวัติของเขาในเวปไซต์ใช้คำว่า “สหายเหลียง เจิ้นอิง” ซึ่งไม่เคยใช้คำนี้สำหรับผู้บริหารฮ่องกงมาก่อนด้วยแล้ว² ก็ยิ่งทำให้ฝ่ายค้านมองปักกิ่งเชื่อเช่นนั้น แม้ว่าตัวเขาเองจะปฏิเสธก็ตาม ภาพลักษณ์ที่ผูกโยงกับปักกิ่งอย่างมากของเขาทำให้ฝ่ายค้านมองว่านี่คืออิทธิพลของปักกิ่งที่เข้ามาแทรกแซงฮ่องกง แม้กระทั่งในวันรับตำแหน่งเขาก็ปราศรัยด้วยภาษาจีนกลาง ซึ่งต่างจากผู้บริหารคนก่อนที่ปราศรัยด้วยภาษาแคว้นต่าง ก็กลายเป็นประเด็นทางการเมืองขึ้นมาได้³

¹ “Hong Kong sizes up next leader CY Leung’s loyalties,” *BBC News*, (April 4, 2012), Retrieved July 7, 2014, from <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-china-17594452>.

² “人民网称梁振英‘同志’引港媒议论。” *BBC中文网*, (March 30, 2012), Retrieved July 7, 2014, from http://www.bbc.co.uk/zhongwen/simp/chinese_news/2012/03/120330_hk_comrade_cyleung.shtml.

³ Mark McDonald, “A Telling Language Lesson in Hong Kong,” *IHT Rendezvous - NYTimes.com*, (July 1, 2012), Retrieved July 7, 2014, from <http://rendezvous.blogs.nytimes.com/2012/07/01/a-shocking-language-lesson-in-hong-kong>.

ในปี 2014 นี้ อุณหภูมิการเมืองฮ่องกงร้อนขึ้นเมื่อประเด็นปฏิรูปการเลือกตั้งฮ่องกงเริ่มมีปัญหา แม้ว่าสิทธิการเลือกตั้งทั่วไป “หนึ่งสิทธิหนึ่งเสียง” จะได้รับการผลักดันจนเป็นที่ตกลงว่าเกิดขึ้นในการเลือกตั้งหัวหน้าคณะผู้บริหารฮ่องกงในปี 2017 แต่ผู้ที่จะได้รับเสนอชื่อเป็นผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งอาจจะต้องมีคุณสมบัติที่เป็น “ผู้รักชาติและรักฮ่องกง” ไปด้วยพร้อมๆ กัน ซึ่งนั่นก็หมายความว่า ก็จะต้องมีคณะกรรมการตรวจสอบคุณสมบัติความรักชาติของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งอีกหนึ่ง แนวโน้มที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างเป็นทางการนี้ ทำให้นักกิจกรรมและพรรคการเมืองฝ่ายประชาธิปไตยจัดการชุมนุมยึดเซ็นทรัลด้วยรักและสันติภาพ (Occupy Central with Love and Peace) โดยใช้วิธีการถือแฟงต่อกฎหมายเพื่อเป็นประท้วงและกดดันรัฐบาลฮ่องกง แต่สถานการณ์กลับร้อนแรงยิ่งขึ้นเมื่อสำนักงานสารสนเทศคณะรัฐมนตรีที่ปักกิ่งเผยแพร่สมุดปกขาวในเดือนพฤษภาคม เพื่อ “แก้ไขความเข้าใจที่ผิดๆ” เกี่ยวกับการบริหารฮ่องกงว่า “สิทธิในการปกครองตนเองในระดับสูงของเขตบริหารพิเศษฮ่องกงไม่ใช่สิทธิในการปกครองอย่างเต็มรูปแบบ” หากเป็น “อำนาจในการกิจการท้องถิ่นที่ได้รับมาจาก การนำของส่วนกลาง” ต่างหาก⁴ อันหมายถึงแม้กระทั่งกฎหมายพื้นฐานที่ย่อมอยู่ภายใต้อำนาจที่รัฐบาลกลางจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกก็ได้ ยิ่งให้กระแสต่อต้านรัฐบาลฮ่องกงและปักกิ่งในการเคลื่อนไหว 1 กรกฎาคมในปีนี้ขึ้นสู่ภาวะกระแสรุนแรง โดยในวันที่ 20 มิถุนายน ฝ่ายค้านและภาคประชาสังคมที่ร่วมยึดเซ็นทรัลได้จัดทำประชามติเกี่ยวกับวิธีการเสนอชื่อผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งหัวหน้าคณะผู้บริหารขึ้นเป็นเวลา 11 วัน ซึ่งขยายจากเดิมที่กำหนดไว้เพียง 3 วันเนื่องจากเว็บไซต์ประชามติถูกแฮกเกอร์โจมตีเมื่อปิดหีบในวันที่ 30 มิถุนายนมีจำนวนผู้เข้าร่วมลงประชามติทั้งสิ้น 792,808 คน อันเป็นการเปิดกระแสให้การเคลื่อนไหวใหญ่ประจำปีในวันรุ่งขึ้น

นับเพลงแห่งมวลชนใช้ไหม? ร้องก้องดังไกลด้วยความเกี่ยวโกรธ

ตั้งแต่บ่ายวันที่ 1 กรกฎาคม ซึ่งเป็นวันหยุดราชการประจำปีเนื่องจากเป็นวันก่อตั้งเขตบริหารพิเศษฮ่องกง ท้องถนนย่านคอสเวย์เบย์ถูกประดับด้วยธงทิวหลากสีสันของพรรคการเมืองต่างๆ ที่อยู่ฝ่ายประชาธิปไตย ระหว่างทางจากสถานีรถไฟใต้ดินถึงสวนสาธารณะวิกตอเรีย หรือวิกตอเรียพาร์ค ซึ่งเป็นที่ชุมนุม ถนนเล็กๆ ชื่อ เกรท จอร์จ สตรีท (Great George Street) ที่ปกติจะคับคั่งด้วยนักช้อปปิ้ง วันนี้เบียดเสียดแน่นด้วยผู้เดินทางไปชุมนุม ชุมนและแท่นปราศรัยของพรรคการเมืองและองค์กรภาคประชาสังคมต่างๆ เรียงรายบนฟุตบาทระหว่างทางไปที่ชุมนุม นักกิจกรรมแจกใบปลิว แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ ตั้งกล่องเรียไโรเงินสนับสนุนการทำกิจกรรม มวลชนตั้งแถวเข้าคิวเข้าสนามฟุตบอลในวิกตอเรียพาร์ค

⁴ Tim Hume, “Alarm in Hong Kong at Chinese white paper affirming Beijing control,” CNN, (June 13, 2014), Retrieved July 7, 2014, from <http://edition.cnn.com/2014/06/11/world/asia/hong-kong-beijing-two-systems-paper>.

ในขณะที่ด้านหน้า แรงงานรับใช้ในบ้านชาวฟิลิปปินส์ ที่ออกมาปิกนิกกันเป็นประจำในวันหยุด แม้ว่าข้าวของ และกระเป๋าที่เก็บเอาไว้ใต้สะพานลอยจะถูกตำรวจ สิ่งให้เก็บเอาไป เพราะเกรงปัญหาความปลอดภัย แต่ พวกเธอก็ยังนั่งพักผ่อนพูดคุยกันเป็นปกติ เช่นเดียวกับ ถนนสายเล็กๆ บางเส้น เช่น ถนนโรงน้ำแข็ง (Ice House Street) หรือ ชาเตอร์ (Chater Road) ในย่านเซ็นทรัล ที่มีการปิดถนน แม่บ้านฟิลิปปินส์ก็จับจองนั่งปิกนิกกัน ไปพลางก่อนที่ขบวนผู้ชุมนุมจะมาถึง

ในบริเวณที่ชุมนุมตำรวจกระจายเข้าดูแลความสงบเรียบร้อยในทุกจุด จนประมาณบ่ายสอง บนถนน เฮเนสซี (Hennessy road) ควีนส์เวย์ (Queensway) เรื่อยไปจนถึงเดส วอกซ์ (Des Voeux) และชาเตอร์ ตำรวจเริ่มติดตั้งแผงกั้นเพื่อรักษาช่องทางจราจรและ กำหนดเส้นทางการเดินขบวน เมื่อผู้ชุมนุมเต็มสนาม พร้อมสายฝนที่โปรยปรายออกมา ซึ่งเป็นเช่นนี้เกือบจะ ทุกปีเพราะอยู่ในฤดูฝน ขบวนผู้ชุมนุมก็เริ่มออกเดินทาง จากสวนวีกตอเรียมุ่งหน้าสู่เซ็นทรัล ย่านศูนย์กลาง เศรษฐกิจและการปกครองของฮ่องกง ระหว่างการเดินทาง เป็นระยะทางราวสี่กิโลเมตร การชุมนุมเป็นไปโดยสงบ มีการกระทบกระทั่งกับตำรวจบ้างเมื่อผู้ชุมนุมบางส่วน ต้องการให้ตำรวจรื้อแผงกั้นเพื่อให้ผู้ชุมนุมได้ใช้ เส้นทางในช่องทางจราจรทั้งหมดของถนน แต่ตำรวจ ก็ยังคงรักษาแนวกันเอาไว้ได้

ตลอดระยะทางเดินผู้ชุมนุมได้แสดงออกถึงความไม่พอใจต่อนโยบายของปักกิ่งในการเข้ามาแทรกแซง ฮ่องกง และตัวหัวหน้าคณะผู้บริหารเองก็ตกเป็นเป้า ในการโจมตี เสียชื่อเสียง ภาพของเหลียงจันยงถูก ตัดต่อให้ออกมาในแบบรูปประธานเหมาในชุดจงซาน เลข 689 กลายเป็นตัวเลขสำคัญที่ถูกหยิบยกขึ้นมาเพื่อ

บอกว่าเขาขึ้นมาเป็นผู้บริหารด้วยคะแนนเสียง 689 คะแนน นอกจากนี้สมุดปกขาวได้ถูกนำมาเหยียบและ ทำลาย เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการต่อต้านการแทรกแซง ของปักกิ่ง โดยเนื้อหาหลักของการชุมนุมคือการยืนยัน ในประเด็นเดิมอัน ได้แก่ สิทธิการเลือกตั้งทั่วไป โดยที่ การเสนอชื่อผู้ลงรับสมัครเลือกตั้งโดยประชาชนเป็น ประเด็นเฉพาะหน้าของปีนี้ แต่นอกจากนี้พรรคการเมือง และกลุ่มต่างๆ ก็นำเสนอประเด็นที่แตกต่างออกไป ตามแนวทางของตัวเองฝ่ายเวที่ย่อยต่างๆ ซึ่งมีความ หลากหลายและมีอารมณ์ขันเป็นอย่างยิ่ง⁵

ขบวนอันยาวเหยียดเริ่มมาถึงถนนชาเตอร์ บริเวณ จตุรัสอนุสาวรีย์หน้าอาคารสถานีวิทยุหลังเก่า ซึ่งเป็นที่ตั้งเวทีปราศรัย ผู้มาร่วมการชุมนุมเป็นจำนวนมากจึงทำให้พื้นที่การชุมนุมขยายออกไปเป็นผลให้ ต้องมีการปิดถนนหลายสาย บนเวทีมีการปราศรัยและ การร้องเพลง เดนิส อัง (Denis Ng) นำร้อง “เสียงเพลง แห่งมวลชน” ภาษากวางตุ้ง แต่ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น เริ่มมีข่าวการกระทบกระทั่งกันระหว่างผู้ชุมนุม กับตำรวจ และดูเหมือนว่าการเดินขบวน 1 กรกฎาคม ที่แนวร่วมสิทธิมนุษยชนของพลเมือง (Civil Human Rights Front) เป็นผู้จัดนั้นจะมีความหลากหลาย และ ไม่มีลักษณะรวมศูนย์ พรรคการเมือง และกลุ่มหลายกลุ่ม แม้ว่าจะมีเป้าหมายร่วมกันเรื่องเสรีภาพ ประชาธิปไตย และสิทธิการเลือกตั้งทั่วไป แต่วิธีการและการเคลื่อนไหว ก็แตกต่างกัน ก่อนเที่ยงคืนของวันนั้นผู้ชุมนุมบางส่วน ไปถึงสำนักงานหัวหน้าคณะผู้บริหาร เพื่อปักหลัก ค้างแรมที่นั่น เวทีหลักที่ถนนชาเตอร์แนวร่วมสิทธิ มนุษยชนและพลเมืองประกาศยุติการนำและมอบเวที ให้กับสหพันธ์นิสิตนักศึกษาฮ่องกงที่จะนำการชุมนุม ค้างแรมต่อหลังเที่ยงคืน

⁵ Isabella Steger and Edward Ngai, “In Hong Kong, a Democracy March with a Sense of Humor,” *The Wall Street Journal*, (Jul 2, 2014), Retrieved July 7, 2014, from <http://blogs.wsj.com/chinarealtime/2014/07/02/in-hong-kong-a-democracy-march-with-a-sense-of-humor>.

SOCIALIST ACTION ขบวนการคอมมิวนิสต์สายทรอสกี เข้าร่วมการชุมนุม ป้ายสีแดงด้านหลังเขียนว่า “คืนนี้ ค้างแรม ยึดเซินทริล เหลืองจิ้นยिंग (หล่ียง เจิ้นอิง)ออกไป DELAY NO MORE (เป็นแสลงภาษากวางตุ้ง 屌你老母 ที่แปลว่า เ็ดแม่)” ก่อนหน้านี สส. ฝ่ายซ้ายและมาร์กซิสต์คนสำคัญอย่าง หล่ึงก๊อถ่ง หรือ “ผมยาว” ถูกจำคุกเป็นเวลา สี่สัปดาห์ด้วยข้อหาแสดงอาการไม่สงบอันเป็นการขัดขวางการชุมนุมในที่สาธารณะ ไม่สามารถมาร่วมการชุมนุมได้ แต่เขาก็ยังคงเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของการชุมนุม 1 กรกฎาคมปีนี้ด้วย - ถ่ายภาพโดยผู้เขียน

หยุน เหน่-เหม้ง (ERICA YUEN MI-MING) อดีตผู้เข้าประกวดนางงามฮ่องกงและดาราททบ ปรธาน พรรคพลังประชาชน กำลังปราศรัยชักชวนให้เข้าร่วมชุมนุม ป้ายผ้าเขียนข้อความ “PERSIST TO DEMAND PUBLIC NOMINATION” - ถ่ายภาพโดยผู้เขียน

หลังเที่ยงคืนเป็นต้นไปการประชุมค้ำแรมถือว่าเป็นการประชุมที่ผิดกฎหมาย ผู้ชุมนุมประกาศคือแพงและเตรียมพร้อมการถูกจับกุม พวกเขาร้องเพลง “เสียงเพลงแห่งมวลชน” เตรียมพร้อมที่จะที่ถูกสลายการประชุม ตำรวจประกาศและกดดันให้สลายการประชุมจนประมาณก่อนรุ่งเช้าของวันที่ 2 ตำรวจได้เข้าสลายการประชุม ผู้ชุมนุม ซึ่งส่วนมากเป็นนักศึกษา นอนคล้องแขนเกี่ยวกันไว้เพื่อไม่ให้ตำรวจนำตัวออกไปจากท้องถนน ตำรวจใช้วิธีการต่างๆ ในการจัดการ ตั้งแต่เครื่องเสียงหัวฉีดน้ำ แก๊สน้ำตา สเปรย์พริกไทย ให้ผู้ชุมนุมแยกออกมาเป็นกลุ่มย่อยๆ เพื่อให้ง่ายต่อการควบคุมตัว ตำรวจหญิงทำหน้าที่นำตัวผู้ชุมนุมที่เป็นผู้หญิง ในขณะที่บางส่วนตำรวจใช้การจี้สกัดจุดสำคัญในร่างกายแล้วนำตัวขึ้นรถวิลแชร์และย้ายผู้ชุมนุมออกจากถนนไปควบคุมตัวที่รถคุมขังของตำรวจ ผู้ชุมนุมและนักศึกษาต่อต้านแข็งขันอย่างสันติ พยายามดึงและเกาะยึดเพื่อนเอาไว้พร้อมกล่าวประณามตำรวจ บ้างตะโกนว่า “สุนัขรับใช้” ขณะตำรวจกำลังดึงตัวผู้ชุมนุมขึ้นมา บ้างร้องตะโกนคำขวัญ “8 โมงเช้าๆ” อันเป็นเป้าหมายของการชุมนุมค้ำแรม เพื่อปลุกขวัญกำลังใจและให้ผู้คนที่เริ่มออกเดินทางไปทำงานตอนเช้าตรู่ได้เข้าใจการต่อสู้ ผู้ชุมนุมราว 500 คนถูกจับกุม ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนมากว่าทุกครั้งแต่การสลายการประชุมก็ไม่มีกรบาดเจ็บร้ายแรงใดๆ

ฮ่องกง ไม่ใช่ เชียงกั๋ง

การประชุมประท้วงไม่ใช่เรื่องผิดปกติของฮ่องกง แม้ว่าประชาสังคมของฮ่องกงจะเกิดขึ้นอย่างล่าช้า เนื่องจากรัฐบาลอาณานิคมควบคุมปราบปรามการเคลื่อนไหวทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นครมมิวนิสต์หรือก๊กมินตั๋งก็ตาม เพราะเป็นการสร้างความปั่นป่วนวุ่นวายให้กับสวรรค์ของการค้าเสรีแห่งนี้ กว่าที่บริเตน

ทางเข้าวัดตอเรียพาร์คด้านถนน GLOUCESTER ROAD wssคwaiเมือง (CIVIC PARTY) ตั้งแท่นปราศรัย “เป่านกหวีดแจกใบแดง” เหล็งจันยง และนักกิจกรรมพรรคประชาธิปไตย (DEMOCRATIC PARTY) กำลังแจกใบปลิว “689 ออกไป”

ถ่ายภาพโดยผู้เขียน

สนามกีฬาวิกตอเรียพาร์ค ย่านคอฮเว่ยเบย์ เป็นสถานที่ชุมนุมและจุดเริ่มต้นของการเดินขบวนไปยังย่านเซ็นทรัล ในปีนี้ผู้จัดงานอ้างว่ามีผู้เข้าร่วมราว 500,000 คน ในขณะที่สื่อมวลชนประเมินว่าจะอยู่ที่ราว 140,000 คน

ถ่ายภาพโดยผู้เขียน

จะปฏิรูปการเมืองให้ชาวฮ่องกงได้มีส่วนร่วมทางการเมืองก็ล่วงมาเกือบหนึ่งร้อยห้าสิบปีที่ปกครองดินแดนนี้ คือ หลังแถลงการณ์ร่วมบริเตน-จีน ปี 1984 ซึ่งแน่นอนว่าปักกิ่งยอมมองกระบวนการทำให้เป็นประชาธิปไตยภายใต้ช่วงเวลาที่จะคืนเกาะอย่างคลางแคลงใจ ในขณะที่บริเตนมองว่านี่เป็นของขวัญให้แก่ชาวฮ่องกงและทำให้พวกเขารู้สึกว่าไม่ได้ทอดทิ้งชาวฮ่องกงไปอย่างไม่มีดี

ภาวะความกระวนกระวายใจของชาวฮ่องกงที่จะกลับคืนสู่มาตุภูมิในทศวรรษ 1980 และต้น 1990 เป็นปัจจัยสำคัญของการเกิดขึ้นของขบวนการประชาธิปไตยและประชาสังคมฮ่องกง ในฐานะกลไกที่จะต้านทานความเปลี่ยนแปลงอันส่งผลต่อวิถีชีวิต เสรีภาพและการแสวงหาความมั่งคั่งของพวกเขาหลังปี 1997 โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีการปราบปรามนักศึกษาประชาชนที่จัตุรัสเทียนอันเหมินในปี 1989 ความกระวนกระวายเปลี่ยนเป็นหวาดผวาท่อรัฐบาลปักกิ่ง ผู้ที่จะปกครองฮ่องกงหลังปี 1997 ชาวฮ่องกงมีความรู้สึกร่วมกับนักศึกษาที่ถูกปราบปรามเช่นฆ่า นี้อาจเป็นเหตุการณ์สำคัญที่สุดทางการเมืองของฮ่องกงที่ปลุกให้ชาวฮ่องกง โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นกลางให้ตื่นขึ้นมาสนใจปัญหาทางการเมือง จากกรณีเทียนอันเหมิน ขบวนการและองค์กรทางการเมืองและประชาสังคมเกิดขึ้นมากมาย และกระบวนการปฏิรูปการเมืองยังมีอัตราเร่งสูงขึ้นในช่วงที่ คริส แพทเทน (Chris Patten) มาเป็นผู้ว่าการฮ่องกงคนสุดท้ายก่อนคืนเกาะ

กระบวนการทำให้เป็นประชาธิปไตยและกำเนิดประชาสังคมของฮ่องกงจึงเป็นปฏิภิกิริยาต่อจีนและการกลับคืนสู่แผ่นดินแม่โดยตรง เพราะประชาธิปไตยและประชาสังคมที่เข้มแข็งย่อมเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของชาวฮ่องกงจากรัฐบาลที่มาจากพรรคเดียวของปักกิ่ง แต่สิทธิเสรีภาพนั้นหมายถึงอะไรบ้างนั้น

ผู้คนย่อมให้ความสำคัญต่างกัน สำหรับชาวฮ่องกงที่มักกล่าวกันมากว่าเป็น “นักปฏิบัตินิยม” กระบวนการปฏิรูปประชาธิปไตยอย่างค่อยเป็นค่อยไปและการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับปักกิ่งย่อมนำมาซึ่งประโยชน์กับฮ่องกงมากกว่าการหักห้ามพร้อมด้วยเข่า จึงไม่แปลกที่คะแนนเสียงส่วนมากที่เลือกสมาชิกสภานิติบัญญัติหรือแม้กระทั่งคะแนนเสียงจากกลุ่มธุรกิจและวิชาชีพจำนวนมากจึงสนับสนุนพรรคการเมืองค่ายปักกิ่ง มีพักต้องพูดถึงเส้นสายทางการเมืองกับพรรคคอมมิวนิสต์ที่จะทำให้ธุรกิจของพวกเขาทั้งในฮ่องกงและแผ่นดินใหญ่เป็นไปอย่างราบรื่น

กระนั้นฮ่องกงก็ยังคงมีเสรีภาพที่จะสนับสนุนปักกิ่งหรือไม่ก็ตาม นักกิจกรรมและนักการเมืองฝ่ายประชาธิปไตยก็ยังคงมีที่ยืนและมีสื่อมวลชนที่ค่อนข้างอิสระเป็นปากเป็นเสียงที่ตั้งสำหรับวิพากษ์วิจารณ์มาโดยตลอด สำหรับพวกเขาหลักการนามธรรมอย่าง “ประชาธิปไตยที่แท้จริง” ย่อมมีความสำคัญเหนือสิ่งอื่นใดและจะเป็นหลักค้ำประกันสิทธิเสรีภาพและความมั่งคั่งของฮ่องกง เสียยิ่งกว่าการสยบยอมปักกิ่ง ยิ่งกว่านั้นความหมายของสิทธิเสรีภาพยังหมายถึงสิทธิที่จะรักษาไว้ซึ่งวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของตนเองไม่ให้เปลี่ยนแปลง อันสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับการกำหนดนิยามความเป็นตัวเราและตัวเรา การขยายอิทธิพลของปักกิ่งในฮ่องกง ไม่เพียงแต่เรื่องของอำนาจทางการเมือง การจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการทำให้ฮ่องกงกลายเป็น “เซี่ยงกั่ง” หรือเป็นแค่เมืองๆ หนึ่งของประเทศจีน อันกระทบต่อความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองของชาวฮ่องกง อัตลักษณ์ของความเป็นฮ่องกงเป็นสิ่งที่สั่งสมมาตั้งแต่ทศวรรษ 1970 อันเป็นยุครุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของฮ่องกง ความมั่งคั่ง ร่ำรวย การศึกษา และกิจกรรมทางวัฒนธรรมกลายเป็นความภาคภูมิใจและเป็นสิ่งนิยามตัวตนของชาวฮ่องกง

โดยเฉพาะในหมู่ชนชั้นกลางที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว ภาพยนตร์ฮ่องกงกลายเป็นอุตสาหกรรมระดับสากล เพลงป๊อปวางตุง (Canto Pop) ก็ฟังดูทันสมัยเกินกว่าเพลงป๊อปแมนดาริน (Mando Pop) จากไต้หวัน ตลอดจนวัฒนธรรมพลเมือง ตั้งแต่หลักนิติรัฐ การปราบปรามคอร์รัปชัน เสรีภาพในการแสดงออกและการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้กลายเป็นอัตลักษณ์ของฮ่องกงที่แตกต่างและตรงกันข้ามกับแผ่นดินใหญ่⁶

ดังนั้นไม่เพียงแต่การมีบทบาทของจีนในการเมืองของฮ่องกง แต่ยังรวมถึงการเรืองอำนาจของจีนและความสำคัญของจีนต่อเศรษฐกิจฮ่องกง จอย หยาง (Joy Yang) เป็นนักเรียนจากแผ่นดินใหญ่กลุ่มแรกที่เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยฮ่องกงหลังปี 1997 เธอยังจำได้ดีถึงทัศนคติของชาวฮ่องกงที่มีต่อชาวแผ่นดินใหญ่ จากในยุคที่เธอเรียนหนังสือที่มองว่าเป็นชาวบ้านนอก กับอีกสิบปีต่อมาหลังจากเธอกลับจากอเมริกาและมาทำงานในธุรกิจการเงินในย่านเซ็นทรัล เธอพบว่าชาวแผ่นดินใหญ่ไม่ใช่ชาวบ้านนอกที่ถูกกล่าวหาว่าขโมยกินอาหารกลางวันอีกต่อไป แต่เป็นผู้ขโมยเกรด A จากเพื่อนในชั้นเรียน แย่งเอาอาชีพการงานและความมั่งคั่งจากชาวฮ่องกงไป ดังนั้น ชาวจีนแผ่นดินใหญ่ไม่ใช่คนอื่นที่คนโง่ เชื่องๆ แต่เป็นสิ่งที่คุกคามความปกติของวิถีชีวิตของชาวฮ่องกง เรื่องอำนาจของจีนทำให้คนจีนเข้ามามีบทบาทในฮ่องกงมากขึ้นในทุกๆ ด้าน รวมถึงเงินที่นักท่องเที่ยวชาวจีนใช้จ่ายเงินอย่างมือเติบ สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดปฏิกิริยาจากชาวฮ่องกงที่มีต่อชาวจีนแผ่นดินใหญ่มากขึ้น⁷

นับเป็นเรื่องตลกร้าย ทั้งๆ ที่ฮ่องกงเป็นเมืองท่าสากลที่มีคนต่างชาติต่างภาษาอยู่ร่วมกันอย่างเป็นเรื่องปกติ การทวีความสำคัญของภาษาจีนกลางทั้งในแหล่งช้อปปิ้งและในออฟฟิศ ทำให้คนฮ่องกงกระวนกระวายใจ เช่นเดียวกับในสถานศึกษาที่พวงมาด้วยวิชาศีลธรรม⁸ ที่กลุ่มกิจกรรมนักเรียนอย่าง Scholarism มองว่าเป็นการล้างสมองเด็กฮ่องกงนั้น การพูดจีนกลางหรือวางตุงกลายเป็นตัวแบ่งความเป็นเขาเป็นเราที่ชัดเจน และการไม่พูดผู้ทงฮั่วกลายเป็นสัญลักษณ์ทางการเมือง เช่น การรณรงค์ในหมู่พนักงานสายการบินฮ่องกงแอร์ไลน์ ในวันที่ 1 กรกฎาคม 2014 เป็น “วันไม่พูดจีนกลาง” (No Putonghua Day) เพื่อประท้วงผู้โดยสารชาวจีนที่ประท้วงไม่ยอมลงจากเครื่องบินเนื่องจากการยกเลิกเที่ยวบินในวันที่ 20 มิถุนายน⁹

⁶ John M. Carroll, *A Concise History of Hong Kong* (Hong Kong: Hong Kong University Press, 2007), pp.167-189.

⁷ Joy Yang. “Why living in Hong Kong as mainland Chinese is no piece of cake,” *South China Morning Post*, May 21, 2013, Retrieved July 7, 2014, from <http://www.scmp.com/comment/insight-opinion/article/1242671/living-hong-kong-mainlander-no-piece-cake?page=all>.

⁸ “Seven things Hong Kongers fear they could lose to China,” *France 24*, (July 2, 2014), Retrieved July 7, 2014, from <http://observers.france24.com/content/20140702-7-things-hong-kongers-fear-they-could-lose-china>.

⁹ Phila Siu, “Hong Kong Airlines staff may stage ‘No Putonghua’ protest after sit-in,” *South China Morning Post*, (June 24, 2014), Retrieved July 7, 2014, from <http://www.scmp.com/news/hong-kong/article/1539149/hong-kong-airlines-staff-may-stage-no-putonghua-protest-after-sit?page=all>.

ตำรวจกำลังติดตั้งแผงกั้นเพื่อรักษาช่องทางจราจรและกำหนดเส้นทางเดินขบวนของผู้ชุมนุมที่ย่านเซ็นทรัล ซึ่งในการชุมนุมครั้งนี้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจทำหน้าที่รักษาความสงบถึง 4,000 นาย - ถ่ายภาพโดยผู้เขียน

เช่นเดียวกับที่นักท่องเที่ยวจากแผ่นดินใหญ่ที่เข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งมีจำนวนไม่ต่ำกว่า 40 ล้านคนเมื่อปีที่ผ่านมา ชาวฮ่องกงจำนวนหนึ่งก็มองว่าเป็นปัญหามากกว่าที่จะสร้างรายได้ให้กับฮ่องกง มีชาวक्रาวการแสดงความไม่พอใจของชาวฮ่องกงอยู่เนืองๆ เช่นเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ปีนี้ก็มีชาวฮ่องกงกลุ่มหนึ่งราว 100 คน เดินขบวนประท้วงนักท่องเที่ยวชาวจีนที่ถนนกวางตุ้ง ย่านจิมซาจุ่ย พวกเขามุ่งเป้าไปตะโกนโห่ไล่นักท่องเที่ยวที่พูดผู้ทรงอิทธิพลบนท้องถนนและเรียกนักท่องเที่ยวเหล่านั้นว่าฝูง “ตึกแตก” และการเดินขบวนล้อเลียนนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มังกี๊กในเดือนถัดมาที่เสียดสีนักท่องเที่ยวชาวจีนว่าถ้าเป็นผู้รักชาติที่แท้จริงก็ควรอยู่ที่แผ่นดินใหญ่และซื้อสินค้าจีน

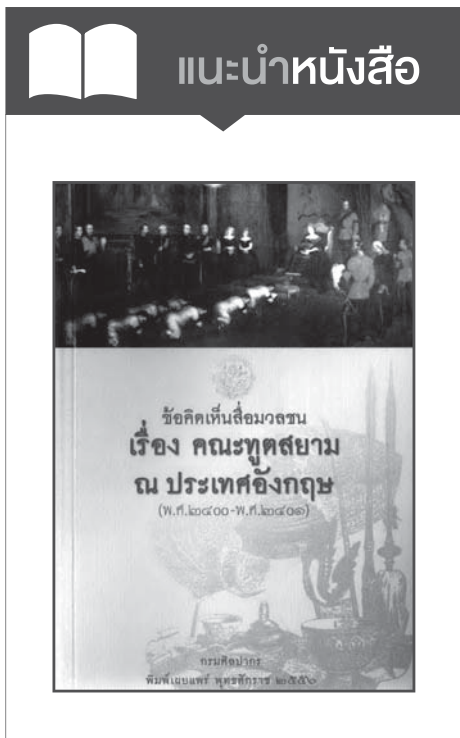
“ถ้าคุณไม่ตีมนมจีน คุณไม่ใช่คนจีน”¹⁰ หรือกรณีพ่อแม่นักท่องเที่ยวชาวจีนคนหนึ่งให้ลูกของตนปัสสาวะที่ทางระบายน้ำข้างถนนก็สร้างกระแสวิพากษ์วิจารณ์ทั้งในสื่อกระแสหลักและสื่อสังคมออนไลน์อย่างกว้างขวาง¹¹

อารมณ์ความรู้สึกต่อต้านจีน ดังกล่าวเป็นอาการอันเนื่องมาจากความหวาดกลัวที่จะเกิดขึ้นจากการเข้ามาบทบาทสำคัญของจีนแผ่นดินใหญ่อันจะส่งผลต่อวิถีชีวิตด้านต่างๆ ซึ่งหากมองเรื่องการเมืองในฐานะที่เป็นวัฒนธรรมแล้ว การที่สมุดปกขาวระบุว่ารัฐบาลกลางมีอำนาจอย่างเต็มที่เหนือกฎหมายพื้นฐานหรือระบบกฎหมายฮ่องกงย่อมคุกคามต่อวัฒนธรรมพลเมืองของฮ่องกง ด้วยกระแสดังกล่าวนี้ไม่แปลกที่การเมืองและการเมืองวัฒนธรรม (Cultural Politics)

¹⁰ Joanna Chiu “‘Parody’ protesters march to urge mainlanders to ‘reignite their patriotism and stay on mainland,’” *South China Morning Post*, (March 9, 2014), Retrieved July 7, 2014, from <http://www.scmp.com/news/hong-kong/article/1444313/parody-protesters-march-urge-mainlanders-reignite-their-patriotism>.

¹¹ Tanna Chong, “Controversy over urinating toddler threatens to escalate as state media, angry net users weigh in,” *South China Morning Post*, (April 24, 2014), Retrieved July 7, 2014, from <http://www.scmp.com/news/hong-kong/article/1495978/state-media-weighs-urinating-toddler-debate-story-shared-million?page=all>.

ของฮ่องกงจึงผ산ความตึงเครียดเขม็งเกลียวขึ้นทุกวัน โดยเฉพาะในหมู่ชนชั้นกลางที่เป็นผู้ได้รับประโยชน์ โภชน์ผลจากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสมัยอาณานิคม ในขณะที่คนส่วนอื่นอาจจะไม่นิยามตนเองกับ อัตลักษณ์ของฮ่องกงในลักษณะดังกล่าว หรือไม่ก็เป็นอย่างที่สื่อมวลชนมักกล่าวว่าชาวฮ่องกงเป็นนักปฏิบัตินิยม ต้วยง ที่เลือกจะรักษาสมดุลระหว่างสิทธิพลเมืองกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจึงเลือกที่จะไม่ทำท่ายปักกิ่ง เพราะอาจนำมาซื้อความวุ่นวายในสังคม กระนั้นการเคลื่อนไหว 1 กรกฎาคม ก็เป็นช่องทางหนึ่งในการเปล่งเสียง และชัดเจน แม้จะเป็นเรื่องการเมืองและมีเป้าหมายในลักษณะคุณค่าสากลอย่างสิทธิการเลือกตั้งทั่วไป แต่ความหมาย ของมันย่อมเปิดกว้างให้ผู้เข้าร่วมชุมนุมร่วมสร้างความหมายได้ไม่ว่าจะเป็นการวิพากษ์สมัยอาณานิคม ดังมีผู้ร่วม ชุมนุมจำนวนหนึ่งถือธงสมัยอาณานิคมของฮ่องกง หรือเปิดโอกาสให้อาการแบบอนุรักษ์นิยมอย่างโรคหวาดกลัว ชาวต่างชาติ (Xenophobia) ได้แสดงออกมาผ่านการเคลื่อนไหวทางการเมืองแบบเสรีนิยมและก้าวหน้า แต่ อนาคตของฮ่องกงจะเป็นอย่างไรย่อมอยู่ที่ปักกิ่ง ปฏิกริยาของชาวฮ่องกงต่อจีนแผ่นดินใหญ่และการเคลื่อนไหว ต่างๆ เหล่านี้ คงเป็นสิ่งที่รัฐบาลปักกิ่งคิดคำนวณอยู่ในใจก่อนที่จะตัดสินใจทำอะไรต่อไป เพราะถ้าหากเกิดอะไร ที่กระทบต่อความมั่งคั่งของฮ่องกงแล้วไซ้ร้ ย่อมเท่ากับเป็นการทำลายอู่ข้าวอู่น้ำที่สำคัญที่สุดของตนเองเหมือนกัน ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นแล้ว ฮ่องกงก็คง “บ่อเซียงกั้ง”

ข้อคิดเห็นสื่อมวลชน เรื่อง คณะทูตสยาม ณ ประเทศอังกฤษ (พ.ศ.2400-พ.ศ.2401)

ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอังกฤษและไทย ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แปรจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ “ Press Comments On the Siamese Embassy to England (1857-1858) หนึ่งในสามหนังสือของราชบัณฑิตยสภาที่ได้จัดพิมพ์ ขึ้นในภาคภาษาอังกฤษ โดยได้รับต้นฉบับมาจากกรุงลอนดอน เรื่องราวของคณะทูตไทยที่ไปเจริญสัมพันธไมตรีกับอังกฤษในสมัย สมเด็จพระราชินีวิกตอเรีย เช่น การมาถึงของคณะทูตสยาม การพำนัก อยู่ในเมืองพอร์ตสมัธและงานเลี้ยงรับรองคณะทูตสยาม ในการพิมพ์ หนังสือเล่มนี้กรมพระยาดำรงราชานุภาพได้แสดงความคิดเห็นต่อการ ไปสานสัมพันธ์ไมตรีโดยผ่านเรื่องราวจากสื่อมวลชนต่างประเทศใน สมัยนั้นโดยทางกลุ่มงานแปลและเรียบเรียง สำนักวรรณกรรมและ ประวัติศาสตร์ กรมศิลปากรได้รวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาเผยแพร่ให้ สาธารณะชนได้รับทราบ มีภาพประกอบที่เกี่ยวกับเรื่องราวของการ เจริญสัมพันธไมตรีระหว่างไทยและอังกฤษอยู่ด้วย น่าสะสมยิ่งนัก